

شماره ۱۸۴۳-۶۸-۹۵ تاریخ: ۹۵/۸/۹ پیوست:

رئیس

جناب آقای دکتر محسنی بندپی

معاون محترم وزیر و رئیس سازمان بهزیستی کشور و دبیر ستاد هماهنگی و پیگیری مناسب‌سازی کشور

با سلام و احترام؛

بازگشت به نامه شماره ۹۰۰/۹۵/۹۲۳۱۲ مورخ ۱۳۹۵/۰۷/۰۷ جنابالی و با عنایت به مصوبات جلسات ستاد هماهنگی و پیگیری مناسب‌سازی کشور، پیش‌نویس چک‌لیست (سیاهه مقابله) ضوابط معلولین برای یکسان‌سازی نظارت بر شاخص‌ها و استانداردهای مندرج در قانون و آیین‌نامه‌های اجرایی، بر اساس مصوبات شورایی شهرسازی و معماری، ویرایش دوم «ضوابط و مقررات شهرسازی و معماری برای افراد معلول جسمی-حرکتی» و با هدف بهره‌گیری در برنامه نرم‌افزاری مراجع صدور پروانه ساخت و پایان کار، در مرکز تحقیقات راه، مسکن و شهرسازی تدوین گردید.

کمیته تخصصی با هماهنگی معاونت معماری و شهرسازی وزارت راه و شهرسازی و با حضور اعضای هیئت علمی مرکز و دانشگاه‌ها، نمایندگان از دفتر فنی و برنامه‌ریزی عمرانی وزارت کشور، سازمان شهرداری‌ها و دهیاری‌های کشور، سازمان بهزیستی کشور، دبیرخانه ستاد هماهنگی و پیگیری مناسب‌سازی کشور، اداره کل معماری و ساختمان شهرداری تهران، اداره کل معماری و طرح‌های شهری وزارت راه و شهرسازی، سازمان نظام مهندسی ساختمان کشور، بنیاد شهید و امور جانبازان، سازمان بوستان‌ها و فضاهای سبز شهر تهران، شورای هماهنگی تشکلهای غیردولتی معلولان، تشکلهای غیر دولتی امور ایثارگران، انجمن ندای معلولین ایران و دیگر سازمان‌های مردم‌نهاد در مرکز تشکیل شد.

رویکرد اصلی در تهیه چک‌لیست، قابلیت کنترل پروژه‌های طراحی توسط کارشناسان در مراحل صدور پروانه و پایان کار، و الزام طراحان، ناظران، و سازندگان به رعایت بندهایی از ضوابط است که کمی و در مقیاس یک‌صدم قابل ارزیابی هستند. با برگزاری جلسات کمیته تخصصی، چک‌لیست‌های پیشنهادی مربوط به الزامات طراحی در فضاهای شهری و ساختمان‌های عمومی بررسی و مورد تصویب قرار گرفت. علی‌رغم نبود قانون در خصوص ساختمان‌های مسکونی، الزامات طراحی در این ساختمان‌ها نیز تهیه شد تا در صورت امکان نسبت به دسترس‌پذیر نمودن مشاعات مجتمع‌های مسکونی اقدام لازم به عمل آید. چک‌لیست‌های نهایی به پیوست می‌باشد.

چک لیست الزامات طراحی فضای شهری

ردیف	شرح	ملاحظات
	حداقل عرض مفید پیاده‌رو ۱۲۵ سانتیمتر است.	
	پوشش کف پیاده‌رو از مصالح سخت، ثابت، غیر لغزنده و هموار است. *	
	حداقل ارتفاع آزاد پیاده‌روها ۲۱۰ سانتیمتر است.	
	حداکثر شیب عرضی پیاده‌رو ۲ درصد است.	
	حداکثر شیب طولی پیاده‌رو ۵ درصد است.	
	در صورت وجود اختلاف سطح بیش از ۲/۵ سانتیمتر، ضوابط سطح شیب‌دار رعایت شده است.	
	محل تقاطع دو پیاده‌رو، با یافت و رنگ متفاوتی کفسازی شده است.	
	نشانگرهای لمسی سطح پیاده‌رو مطابق شرایط فنی در تمام مسیر پیاده‌رو اجرا شده است. ^۱	
	برای کمک در مسیریابی به افراد با محدودیت بینایی کفپوش‌های لمسی شیاردار به صورت نواری و برای اطلاع از امکانات عمومی، هشدار در مورد خطرات، موانع، تغییر جهت‌ها و اختلاف سطوح کفپوش‌های لمسی سگه‌ای تعبیه شده است.	
	پل‌های ارتباطی بین پیاده‌رو و سواره‌رو	
	بین پیاده‌رو و خیابان در تقاطع پل ارتباطی وجود دارد.	
	بین پیاده‌رو و خیابان در امتداد خط‌کشی عابر پیاده پل ارتباطی وجود دارد.	
	اتصال پل ارتباطی و پیاده‌رو بدون اختلاف سطح است. *	
	عرض پل ارتباطی در امتداد مسیر پیاده‌رو، برابر عرض پیاده‌رو است.	
	عرض پل ارتباطی عمود بر مسیر پیاده‌رو حداقل ۱۵۰ سانتیمتر است.	
	محل ارتباط پیاده‌رو با سواره‌رو به وسیله علائم حسی قابل تشخیص برای نابینایان و کم‌بینایان مشخص شده است.	
	سطح پل ارتباطی از مصالح سخت، ثابت، غیر لغزنده و هموار است.	
	در کناره‌های عرضی پل ارتباطی، لبه مخصوص به ارتفاع حداقل ۵ سانتیمتر تعبیه شده است. *	
	در طرفین عرضی پل ارتباطی بین پیاده‌رو و سواره‌رو، میله دستگرد در ارتفاع ۸۵ سانتیمتر برای بزرگسالان و ۶۰ سانتیمتر برای کودکان تعبیه شده است.	

* به صورت نوشتاری در نقشه ذکر شده و در مرحله اجرا کنترل شود.

^۱ کفپوش‌های لمسی باید با عرض ۲۰ تا ۴۰ سانتیمتر باشند. ارتفاع شیارها در کفپوش‌های شیاردار ۴-۵ میلیمتر و فاصله مرکز به مرکز آنها باید ۴۰-۵۵ میلیمتر باشد. عرض شیارها در کفپوش‌های سرتخت و منحنی ۱۵-۲۵ میلیمتر و فاصله زهکش بین دو موزاییک باید ۲۰-۳۰ میلیمتر باشد. در کفپوش‌های سگه‌ای، گنبد‌های ناقص به صورت شبکه مربعی یا قطری به فاصله مرکز به مرکز ۴۵-۶۰ میلیمتر از هم قرار می‌گیرند. ارتفاع گنبد‌های ناقص ۴-۵ میلیمتر و قطر کف آنها ۲۰-۳۵ میلیمتر و قطر بالایی ۱۰-۲۵ میلیمتر باید باشد.

خبر	بله	رمپ جدول
		رمپ جدول در مسیر حرکت و توقف اتومبیل پیشروی ندارد.
		حداقل عرض مفید رمپ جدول ۹۰ سانتیمتر است.
		در رمپ جدول های قطری و یا گوشه ای در محل تقاطع ها، فضای آزاد ۱۲۰ سانتیمتر در داخل خط کشی عابر پیاده وجود دارد.
		در رمپ جدول هایی که در امتداد خط کشی عابر پیاده قرار دارند حداقل ۱۲۰ سانتیمتر فضای آزاد در داخل خط کشی عابر پیاده وجود دارد.
خبر	بله	محل عبور عابر پیاده در سواره رو
		در تمامی تقاطع های پیاده رو و سواره رو، خط کشی عابر پیاده وجود دارد.
		حداکثر فاصله مابین خط کشی های عابر پیاده در سواره روها ۵۰۰ متر است.
		در مسیر خط کشی عابر پیاده، جدول و جزیره های وسط خیابان حذف شده است.
		کفسازی محل خط کشی عابر پیاده، برای سهولت تشخیص افراد دارای محدودیت های بینایی با بافت و رنگ متفاوتی اجرا شده است.
		در تقاطع ها چراغ راهنمایی مجهز به علائم هشدار دهنده صوتی در ارتفاع ۹۰-۱۲۰ سانتیمتر وجود دارد.*
خبر	بله	توقفگاه
		به منظور پیاده شدن افراد معلول از وسیله نقلیه سواری و نیز سوار شدن آنان در خیابانهای اصلی شهر، خلیج (پیشرفتگی سواره رو در پیاده رو) به عمق حداقل ۳۵۰ سانتیمتر و به طول حداقل ۱۲۰۰ سانتیمتر با ارتباط مناسب با پیاده رو وجود دارد.
		در خیابان اصلی و در محدوده ساختمان های عمومی، در هر ۵۰۰ متر دو پارکینگ ویژه افراد معلول با نصب علامت بین المللی افراد معلول اختصاص داده شده است.
		شیب توقفگاه افراد معلول در هر سمت حداکثر ۲ درصد است.
خبر	بله	پارکینگ
		حداقل عرض محل توقف اتومبیل افراد معلول ۳۵۰ سانتیمتر است.
		محل توقف اتومبیل افراد معلول در نزدیکترین فاصله به درهای ورود یا خروج است.
		محل توقف اتومبیل افراد معلول در نزدیکترین فاصله به آسانسور پارکینگ است.
		محل توقف اتومبیل افراد معلول به وسیله علامت مخصوص مشخص شده است.
		ارتفاع مفید پارکینگ مسقف و ورودی آن حداقل ۲۴۰ سانتیمتر است.

* به صورت نوشتاری در نقشه ذکر شده و در مرحله اجرا کنترل شود.

خبر	نله	ایستگاه‌ها
		محل انتظار مسافر برای اتوبوس هم‌سطح با کف اتوبوس است.
		شرایط قابل دسترس بودن محل انتظار مسافر در ایستگاه‌های اتوبوس شهری، مطابق شرایط اتصال پیاده‌رو به سواره‌رو است.
		در ایستگاه اتوبوس سرپناه و حفاظ مناسب وجود دارد.
		در ایستگاه اتوبوس نیمکت و صندلی با ارتفاع ۴۵ سانتیمتر وجود دارد.
		در ایستگاه اتوبوس دستگیره به ارتفاع ۷۰ سانتیمتر از کف وجود دارد.*
خبر	نله	مبلمان و تجهیزات شهری
		مبلمان و تجهیزات شهری (تلفن عمومی، صندوق پست، خودپرداز و مانند آن) قابل دسترس و قابل استفاده برای افراد معلول است.
		حداقل ابعاد فضای آزاد به صورت هم‌سطح یا با شیب مناسب برای دسترسی به تجهیزات و مبلمان شهری ۱۲۰×۷۵ سانتیمتر است.
		حداکثر ارتفاع صفحه کلید و محل شکاف برای وارد کردن سکه یا کارت، ۱۰۰ سانتیمتر از کف است.
		ارتفاع فواره آبخوری از کف تمام شده حداکثر ۹۰ سانتیمتر است.
خبر	نله	سرویس‌های بهداشتی عمومی
		در سرویس‌های بهداشتی عمومی حداقل یک سرویس بهداشتی مخصوص افراد معلول وجود دارد.
		در سرویس بهداشتی‌های بزرگ به ازای هر ده واحد سرویس بهداشتی معمولی، یک واحد سرویس بهداشتی مخصوص افراد معلول وجود دارد.
		حداقل ابعاد فضای آزاد سرویس بهداشتی ۱۷۰×۱۵۰ سانتیمتر است.
		در سرویس بهداشتی به بیرون باز می‌شود.
		کاسه سرویس فرنگی به ارتفاع ۴۵ سانتیمتر از کف و با فاصله ۳۰ سانتیمتر از دیوار مجاور نصب شده است.
		میله‌های دستگرد در طرفین کاسه سرویس بهداشتی به ارتفاع ۷۰ سانتیمتر از کف و ۲۰ سانتیمتر جلوتر از لبه جلویی کاسه نصب شده است.*
		کاسه روشویی در فضایی به ابعاد حداقل ۱۲۰×۷۵ سانتیمتر قرار دارد.
		فضای آزاد، به ارتفاع حداکثر ۷۵ سانتیمتر از کف تا پایین لبه دستشویی وجود دارد.
		عمق فضای آزاد جلوی روشویی برای زانو باید ۲۰ سانتیمتر، و برای نوک پا ۴۵ سانتیمتر است.

* به صورت نوشتاری در نقشه ذکر شده و در مرحله اجرا کنترل شود.

چک لیست الزامات طراحی ساختمان عمومی

خبر	پله	ورودی
		ورودی اصلی برای همگان قابل دسترس است. در صورت وجود اختلاف سطح بیش از ۲/۵ سانتیمتر سطح شیبدار یا بالابر وجود دارد. ❖
		حداقل عمق پیش فضای ورودی ۱۴۰ سانتیمتر است.
		حداقل عرض مفید در ورودی ساختمان ۱۰۰ سانتیمتر است.
خبر	پله	راهرو
		حداقل عرض مفید راهرو ۱۴۰ سانتیمتر است.
		در راهرو میله دستگرد وجود دارد. ❖
خبر	پله	بازشوها
		حداقل عرض مفید هر لنگه در داخلی برای عبور صندلی چرخدار ۸۰ سانتیمتر است.
		حداقل فاصله بین دو در متوالی چنانچه هر دو در، در یک جهت باز شوند ۲۰۰ سانتیمتر است.
		حداقل فاصله بین دو در متوالی چنانچه هر دو در به داخل باز شوند ۲۸۰ سانتیمتر است.
		زاویه بازشوی در حداقل ۹۰ درجه است.
		در صورت استفاده از درهای چرخان، در مجزا به عرض حداقل ۸۰ سانتیمتر وجود دارد.
		حداکثر ارتفاع دید از کف تمام شده ۱۰۰ سانتیمتر است.
خبر	پله	راه پله
		در کف، قبل از ورود به قفسه پله و در پاگردها علائم حسی برای هشدار به نابینایان و کم بینایان وجود دارد. ❖
		عرض (عمق) کف پله ۳۰ سانتیمتر است.
		حداکثر ارتفاع پله ۱۷ سانتیمتر است.
		حداقل عرض پله ۱۲۰ سانتیمتر است.
		حداقل ابعاد پاگرد پله ۱۲۰×۱۲۰ سانتیمتر است.
		میله دستگرد در طرفین پله در نظر گرفته شده است. ❖
		حداکثر تعداد پله بین دو پاگرد ۱۲ پله است.
		پله از جنس سخت و غیر لغزنده است. ❖
		پیش آمدگی پله از پاخور کمتر از ۳ سانتیمتر و پاخور پله بسته است. ❖

❖ به صورت نوشتاری در نقشه ذکر شود.

❖❖ در مرحله پایان کار کنترل شود.

خبر	بله	سطح شیبدار
		کف سطح شیبدار غیر لغزنده، ثابت، سخت و هموار است. ❖
		حداقل عرض سطح شیبدار ۱۲۰ سانتیمتر است.
		برای سطوح شیبدار تا ۳ متر طول، حداکثر شیب ۸ درصد با عرض حداقل ۱۲۰ سانتیمتر است.
		در سطوح شیبدار بیش از ۳ متر طول (تا حد مجاز ۹ متر) به ازای هر متر افزایش طول ۵ سانتیمتر به عرض مفید آن اضافه و ۰/۵ درصد از شیب آن کاسته شده است.
		حداقل ابعاد پاگرد سطح شیبدار ۱۵۰×۱۵۰ سانتیمتر است.
		در کناره‌های عرضی سطح شیبدار لبه محافظ به ارتفاع حداقل ۵ سانتیمتر وجود دارد. ❖
		میله دستگرد در طرفین سطح شیبدار در نظر گرفته شده است. ❖
خبر	بله	میله دستگرد
		قطر یا عرض میله دستگرد بین ۳/۵ تا ۴ سانتیمتر است. ❖
		فاصله بین میله دستگرد و دیوار حداقل ۴ سانتیمتر است. ❖
		ارتفاع میله دستگرد از کف راهرو، سطح شیبدار یا پله، برای بزرگسالان ۸۵ سانتیمتر و برای کودکان ۶۰ سانتیمتر است. ❖
خبر	بله	آسانسور
		در ساختمانهای عمومی که برای قابل دسترس بودن طبقات از آسانسور استفاده می‌شود، حداقل یک آسانسور قابل استفاده برای افراد معلول وجود دارد.
		عرض مفید در آسانسور حداقل ۸۰ سانتیمتر است.
		حداقل ابعاد مفید اتاقک آسانسور ۱۱۰×۱۴۰ سانتیمتر است.
		پوشش کف آسانسور محکم، ثابت و غیر لغزنده است. ❖
		اتاقک آسانسور مجهز به دستگیره‌های کمکی در دیواره‌ها در ارتفاع ۸۵ سانتیمتر است.
		ارتفاع دکمه‌های کنترل‌کننده در داخل و خارج از اتاقک آسانسور ۱۰۰ تا ۱۲۰ سانتیمتر، فاصله آنها از گوشه اتاقک آسانسور ۴۰ سانتیمتر بوده، حداقل برجستگی آن ۱/۵ سانتیمتر، حداقل قطر آن ۳ سانتیمتر است. دکمه‌های آسانسور با خط بریل نیز مشخص شده‌اند. ❖
		آسانسور هم‌سطح ورودی و یا در دسترس پلامانص صندلی چرخدار است. ❖❖
		ابعاد فضای انتظار جلوی آسانسور حداقل ۱۵۰×۱۵۰ سانتیمتر است.
		توقف آسانسور با علائم صوتی و بصری مشخص می‌شود. ❖

• به صورت نوشتاری در نقشه ذکر شود.

•• در مرحله پایان کار کنترل شود.

خبر	بله	فضاهای بهداشتی
		در هر طبقه از ساختمان سرویس بهداشتی مخصوص افراد معلول وجود دارد.
		حداقل ابعاد فضای آزاد سرویس بهداشتی ۱۷۰×۱۵۰ سانتیمتر است.
		در سرویس بهداشتی به بیرون باز می شود.
		کاسه سرویس فرنگی به ارتفاع ۴۵ سانتیمتر از کف و با فاصله ۳۰ سانتیمتر از دیوار مجاور نصب شده است.
		میله های دستگرد در طرفین کاسه سرویس بهداشتی به ارتفاع ۷۰ سانتیمتر از کف و ۲۰ سانتیمتر جلوتر از لبه جلویی کاسه نصب شده است. *
		کاسه روشویی در فضایی به ابعاد حداقل ۷۵×۱۲۰ سانتیمتر قرار دارد.
		فضای آزاد، به ارتفاع حداکثر ۷۵ سانتیمتر از کف تا پایین لبه دستشویی وجود دارد.
		عمق فضای آزاد جلوی روشویی برای زانو باید ۲۰ سانتیمتر، و برای نوک پا ۴۵ سانتیمتر است.
خبر	بله	علائم
		تمام اماکن و قسمت هایی از ساختمان که برای استفاده ویژه افراد معلول طراحی و تجهیز گردیده اند به وسیله علائم بین المللی ویژه افراد معلول مشخص شده اند.
خبر	بله	کنترل های الکتریکی و مکانیکی
		کنترل های الکتریکی و مکانیکی در فاصله ۴۰ تا ۱۲۰ سانتیمتر از کف قرار دارند.
		فضای آزاد کف به ابعاد حداقل ۱۲۰×۷۵ سانتیمتر در مجاور کنترل های الکتریکی پیش بینی شده است تا از روبرو به طور موازی برای شخص روی صندلی چرخدار قابل دسترس باشد.
		در کلیه فضاهای بهداشتی زنگ خطر در ارتفاع ۱۲۰ سانتیمتر نصب شده است. *
خبر	بله	اعلام خطر
		سیستم های هشداردهنده شنیداری و دیداری در ساختمان نصب شده است. **
		هشداردهنده های لمسی در محدوده ساختمان یکنواخت و مشخص هستند. **
		درهایی که به فضاهای خطرناک برای اشخاص نیمه بینا و نابینا باز می شوند (مانند درهای بارانداز، اتاق های تأسیسات حرارتی، انبارها و مشابه آنها) با اختلاف رنگ و نیز علائم حسی لامسه ای مشخص شده اند. **

* به صورت نوشتاری در نقشه ذکر شود.

** در مرحله پایان کار کنترل شود.

تعاریف

- ◀ میلان شهری وسایل یا تجهیزات موقت یا دائمی هستند که به منظور هدایت، کنترل، حفظ امنیت، برقراری ارتباط، راحتی، تبلیغات، تزئین و تفریح، یا اجازه یا اطلاع مقامات دولتی در فضای عمومی شهر نصب شده و استفاده عمومی دارند مانند تابلوهای راهنما، نیمکت‌ها، چراغ‌های روشنایی و سطل‌های خاکروبه، آب‌خوری‌ها و...
- ◀ نشانگرهای لمسی سطح پیاده‌رو سطوح عبوری برجسته با محدوده متضاد بصری برای ایجاد سهولت، خوانایی و ایمنی در حرکت افراد با محدودیت بینایی که از عصا استفاده می‌کنند، یا علائم شناسایی زیرپایی یا بصری برای تشخیص مسیر (الگوی راهنما) یا هشدار برای خطر (الگوی اخطار) تا توجه آنان را به نقاط تصمیم‌گیری خاص جلب کند.
- ◀ تجهیزات شهری: منظور از تجهیزات شهری در این ضوابط، ایستگاه‌های اتوبوس، پارکینگ‌های اتومبیل، تلفن‌های عمومی، صندوق‌های پست، آبریزگاه‌ها و ... است.
- ◀ ثابت: منظور از ثابت در این ضوابط، مصالحی است که در کف یا نظایر آن به کار برده شده و به راحتی و بر اثر استفاده مداوم و متداول جابه‌جا نگردد.
- ◀ رمپ جدول: سطح شیبدار کوتاهی است که با بریدن یا افزودن بر جدول ایجاد شود.
- ◀ ساختمان‌های عمومی: منظور از ساختمان‌های عمومی در این ضوابط و مقررات، آن دسته از ساختمان‌هایی هستند که یکی از انواع خدمات عمومی را در اختیار افراد جامعه قرار می‌دهند.
- ◀ سخت: منظور از سخت، در این ضوابط مصالحی است که در کف یا نظایر آن به کار برده شده و به راحتی و بر اثر استفاده مداوم و متداول تغییر شکل ندهد.
- ◀ سطح شیبدار: سطح حرکت پیاده‌ای که شیب طولی داشته باشد.
- ◀ صاف: سطح و هموار
- ◀ عرض مفید: منظور از عرض مفید، عرض بدون مانع و خالص باقیمانده بین طرفین یک گذرگاه است.
- ◀ علائم بین‌المللی افراد معلول: علائمی هستند که برای شناساندن تسهیلات قابل دسترس برای افراد معلول، نصب یا ترسیم می‌شوند.
- ◀ غیرلغزنده: منظور از غیرلغزنده در این ضوابط، مصالحی است که در کف یا نظایر آن به کار برده شده و بر اثر تماس با کفش، عصا، چرخ‌سندلی چرخدار و نظایر آن اصطکاک لازم و ایمن را برای فرد ایجاد نماید.
- ◀ قابل دسترس: منظور از قابل دسترس در این ضوابط امکان استفاده مستقل فرد از فضاها و تجهیزات معماری است.